

Nr 199

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.; given Stockholms slott den 6 november 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om ändring i lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Lenhart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att ordningsvakt, som vid offentlig tillställning utövar polisverksamhet med stöd av förordnande enligt polisinstruktionen, skall ha rätt att i vissa fall beslagta rusdrycker som olagligen medförs vid tillställningen.

Förslag
till
Lag
om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga
drycker m. m.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.¹

Angående beslag — — — — — hos polismyndigheten.

5. I fråga om rusdrycker, som i strid mot gällande bestämmelser medföres vid offentlig tillställning, äger ordningsvakt som med stöd av myndighets förordnande utövar polisverksamhet vid tillställningen samma rätt att taga egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer polisman.

Ordningsvakt som verkställt beslag skall skyndsamt till polismyndigheten göra anmälan härom och överlämna den beslagtagna egendomen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1971.

¹ Senaste lydelse 1968: 197.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 9 oktober 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändring i lagen om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.* och anför.

Inledning

I framställning till Kungl. Maj:t den 17 juni 1969 föreslog rikspolisstyrelsen (RPS) viss ändring av lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m., i det följande kallad förverkandelagen. Ändringen syftade till att ge ordningsvakt vid offentlig tillställning behörighet att verkställa beslag av rusdrycker som i strid mot gällande bestämmelser har medförts vid tillställningen.

Med anledning av framställningen upprättades i juli 1970 inom justitiedepartementet en promemoria (Stencil Ju 1970:16). Promemorian utmynnade i förslag till lagstiftning med det innehåll som avsågs med framställningen. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av riksåklagaren, RPS, länsstyrelsen i Jönköpings län, Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges länspolischefer, Folkets Husföreningars riksorganisation och Folkparkernas centralorganisation. Riksåklagaren har bifogat yttranden av överåklagarna i Stockholms och Malmö åklagardistrikt, av cheferna för länsåklagarmyndigheterna i Hallands, Kopparbergs och Norrbottens län samt av chefsåklagaren i Varbergs åklagardistrikt.

Gällande bestämmelser

Enligt 16 § första stycket allmänna ordningsstadgan (1956: 617) åligger det anordnare av offentlig tillställning att svara för att god ordning råder vid tillställningen. I samma paragraf andra stycket föreskrivs, att rusdrycker inte utan polismyndighets medgivande får förtäras vid offentlig tillställning som äger rum inomhus eller utomhus inom inhägnat område annat än i samband med tillåten utskänkning därav. Rusdrycker som inte får förtäras vid tillställningen får inte heller förvaras i lokalen eller på platsen. Med rusdrycker förstås enligt 1 § rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521) spritdrycker, vin och starköl. Bestämmelser om straff vid överträdelse av förtäring- och förvaringsförbud finns i 29 § ordningsstadgan.

I 1 § tredje stycket förverkandelagen föreskrivs, att rusdrycker som någon i strid mot gällande bestämmelser medför vid offentlig tillställning skall vara förverkade, om det inte finns särskilda skäl däremot. 2 § förverkandelagen innehåller bestämmelser om avvikelser i vissa avseenden från rättegångsbalkens regler om beslag. Bl. a. föreskrivs att reglerna i 27 kap. 7 § rättegångsbalken (RB) om att åtal skall väckas inom viss tid inte skall gälla i fråga om beslag, som har skett med stöd av förverkandelagen, i annat fall än när domstolen har utsatt sådan tid. Egendom som har tagits i beslag med stöd av förverkandelagen får enligt samma föreskrift i vissa fall förstöras eller försäljas utan hinder av bestämmelserna i 27 kap. 10 § RB om att beslagtagna egendom skall vårdas väl och att noggrann tillsyn skall hållas över att egendomen inte förbyts eller förändras.

Beslut om beslag skall enligt 27 kap. 4 § RB i regel meddelas av undersökningsledare eller åklagare. Vid fara i dröjsmål får polisman verkställa beslag även utan sådant beslut. Polis mannen skall då skyndsamt göra anmälan om beslaget till undersökningsledare eller åklagare. I 2 § 4 förverkandelagen föreskrivs att, om polisman som har verkställt beslag av rusdrycker har förelagt förverkande av den beslagtagna egendomen i föreläggande av ordningsbot, anmälan i stället skall göras till polismyndigheten.

I 93 § polisinstruktionen (1965: 686) ges bestämmelser om förordnande för den som skall utföra polisbevakning utan att vara anställd inom polisväsendet (ordningsvakt). Sådant förordnande får meddelas endast den som har prövats lämplig att utöva sådan polisverksamhet som förordnandet avser och får när som helst återkallas. Ordningsvakt förordnas av RPS om bevakningen berör flera län, av länsstyrelsen om bevakningen berör flera polisdistrikt inom länet och av polischefen i annat fall.

Ordningstvakter som sköter ordningshållningen vid offentliga tillställningar har i polisinstruktionen tillagts vissa polisiära befogenheter. De har sålunda rätt att på sätt som närmare anges i 18 § polisinstruktionen tillgripa våld, om det krävs för att genomföra en uppgift som åvilar dem. De har

också rätt att tillfälligt omhänderta den som genom sitt uppträdande stör ordningen eller utgör en omedelbar fara för denna (19 § polisinstruktionen). Däremot finns det inte några bestämmelser som ger ordningsvakt befogenhet att företa beslag — vare sig på eget initiativ eller efter beslut av annan — utöver vad som gäller för envar (27 kap. 4 § RB).

Ändringsförslag

I sin framställning påpekar *rikspolisstyrelsen* att ordningshållning vid offentlig tillställning i allt större utsträckning utförs av ordningsvakter. Ofta finns ingen polisman närvarande vid tillställningen. Om ordningsvakt vid sådant tillfälle påträffar någon som medför rusdrycker i strid mot förvaringsförbudet i allmänna ordningsstadgan, måste han tillkalla en polisman för att beslag skall kunna verkställas. Därvid uppkommer enligt RPS alltid en tidsutdräkt som dels verkar irriterande från ordningshållnings-synpunkt, dels kan medföra att beslag omöjliggörs genom att rusdrycken förtärs eller skaffas undan på annat sätt. I vissa fall kan det visa sig omöjligt att få polis till platsen, eftersom tjänstgörande rörliga polispatruller för tillfället är upptagna av mer angelägna arbetsuppgifter. Många gånger befinner sig närmaste polisman på så stort avstånd från platsen för tillställningen att en förflyttning till denna enbart för att polismannen skall företa **det enkla ingripande det här är fråga om ter sig föga rimlig.**

Eftersom ordningsvakt saknar rättslig behörighet att själv verkställa beslag och — i många fall — faktisk möjlighet att få beslag verkställt av någon därtill behörig, kan ordningsvakts ingripande mot förseelse mot 16 § andra stycket allmänna ordningsstadgan ofta inte fullföljas med beslag av rusdrycker. RPS betecknar detta förhållande som otillfredsställande. Den enskilde torde uppfatta en omedelbar förlust av medhavda rusdrycker som ett kännbart ingrepp — mera kännbart än de böter som senare kan komma att följa för förseelsen. Beslagsinstitutet kan därför antas ha en betydande preventiv effekt. RPS hänvisar till att dessa synpunkter står i överensstämmelse med vad föredragande departementschefen anförde i prop. 1958: 80 med förslag till förverkandelagen (s. 13).

En förutsättning för att ordningsvakt skall få behörighet att verkställa beslag måste enligt RPS vara att han generellt sett kan anses kompetent att träffa ett avgörande i beslagsfrågan. I detta sammanhang framhåller RPS att den prövning som föregår ett beslut om beslag enligt 1 § tredje stycket förverkandelagen är av synnerligen enkel beskaffenhet. Enligt 93 § polisinstruktionen får förordnande som ordningsvakt meddelas endast den som provas lämplig att utöva polisverksamhet som förordnandet avser. RPS har tagit initiativ till en utbildning av ordningsvakter som syftar till att dessa skall fylla de kompetenskrav som bör uppställas.

Med hänsyn härtill anser RPS det inte innebära någon fara för rättssäkerheten att ordningsvakt anförtros nu avsedda behörighet. RPS påpekar att beslagsbeslutet alltid bör bli föremål för polis- eller åklagarmyndighets prövning. Ordningsvakt bör därför vara skyldig att anmäla beslaget hos polismyndighet och därvid överlämna den beslagtagna rusdrycken. I de fall då beslagsbeslutet visar sig vara felaktigt, kan drycken återlämnas till ägaren.

RPS föreslår därför att i förverkandelagen införs en föreskrift om rätt för ordningsvakt att, när fara är i dröjsmål, under utövande av polisverksamhet utan beslut av undersökningsledare eller åklagare verkställa beslag av rusdrycker, som någon i strid mot gällande bestämmelser medför vid offentlig tillställning. Vidare föreslås regler om att anmälan om sådant beslag skall göras hos polismyndigheten och att den beslagtagna egendomen snarast möjligt skall överlämnas till myndigheten.

RPS framhåller att ordningsvakt enligt gällande rätt äger behörighet att verkställa beslag inom den speciella sektor som jaktbevakningen utgör. Det innebär alltså inte någon principiell nyhet om ordningsvakt erhåller behörighet att verkställa beslag i den utsträckning som har föreslagits.

Departementspromemorian ansluter sig till RPS:s uppfattning att ordningsvakt i princip bör ges behörighet att verkställa beslag av rusdrycker som har medförts vid offentlig tillställning i strid mot 16 § andra stycket allmänna ordningsstadgan. I promemorian sägs vidare, att en bestämmelse i ämnet lämpligen bör införas i 2 § förverkandelagen som en särskild punkt och att den bör utformas som en föreskrift att ordningsvakt som tjänstgör vid offentlig tillställning skall ha samma rätt att verkställa beslag av olovligen medförda rusdrycker som enligt RB tillkommer polisman. Härmed äsyftas den rätt att taga egendom i beslag som polisman har enligt 27 kap. 4 § RB. Av en på detta sätt utformad bestämmelse följer att ordningsvakt får rätt att, i fall då fara i dröjsmål föreligger, verkställa beslag utan att beslut därom har meddelats av undersökningsledare eller åklagare.

Vidare bör det enligt promemorian föreskrivas, att ordningsvakt som har verkställt beslag av rusdrycker skyndsamt skall underrätta vederbörande polismyndighet och överlämna de beslagtagna dryckerna till denna. Dryckerna bör således inte få förstöras eller försäljas av ordningsvakten. Beslut om förstörande eller försäljning kan meddelas enligt bestämmelserna i 2 § 1 förverkandelagen.

Remissyttrandena

Remissinstanserna är eniga om behovet av att ge ordningsvakter rätt att företa beslag i enlighet med vad som har föreslagits av RPS och i departementspromemorian. Förslaget tillstyrks därför enhälligt.

I flera remissyttranden — bl. a. från åklagarhåll — påpekas vikten av att den av RPS aviserade utbildningen av ordningsvakter blir så grundlig

att dessa kan förväntas klara de nya uppgifterna utan risk för rättssäkerheten. En länsåklagare anser att beslagsrätten inte skall få tilläggas annan ordningsvakt än sådan som har fått särskild utbildning angående användandet av olika tvångsmedel.

Folkparkernas centralorganisation framhåller önskvärdheten i att RPS utfärdar anvisningar om det praktiska förfarandet vid beslagtagande av rusdrycker. Organisationen förutsätter också — liksom *Folkets Husföreningarnas riksorganisation* — att överflyttande av beslagsrätten till ordningsvakt inte skall få innebära ökade kostnader för arrangörerna av offentliga tillställningar. Folkparksorganisationen föreslår därför att åläggandet för ordningsvakt, som har tagit rusdrycker i beslag, att överlämna den beslagtagna egendomen till polismyndighet byts ut mot en föreskrift om plikt för polismyndigheten att efter det anmälan om beslag har mottagits skaffa in egendomen i fråga. I andra hand föreslår organisationen att det i blivande proposition i ärendet anges att kostnader, som uppstår genom beslaget, skall ersättas av statsverket.

Departementschefen

Enligt 16 § andra stycket allmänna ordningsstadgan är det med vissa undantag förbjudet att medföra rusdrycker vid offentlig tillställning som äger rum inomhus eller utomhus inom inhägnat område. Bryter någon mot detta förbud, skall enligt 1 § tredje stycket förverkandelagen de medförda dryckerna förklaras förverkade, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Beslag av drycker som olovligen medförs vid offentliga tillställningar företas f. n. regelmässigt av polismän. De ordningsvakter, som i allt större omfattning anförtros ordningshållningen vid sådana tillställningar, har inte behörighet att verkställa sådana beslag.

RPS har pekat på de olägenheter som följer av nu gällande ordning. Då någon ertappas med att olovligen medföra rusdrycker kan tillkallandet av polis te sig som en åtgärd som inte står i rimlig proportion till det synnerligen enkla ingripande som avses. Vidare kan under den tid det tar för polisen att komma till platsen beslaget omöjliggöras genom att rusdryckerna förtärs eller undanskaffas på annat sätt. Praktiska skäl talar alltså för att inte bara polismän utan också ordningsvakter skall ha rätt att företa beslag i de nu avsedda fallen.

En förutsättning för att ordningsvakterna skall kunna betros med rätten att företa beslag måste vara att de är väl förtrogna med rättsreglerna om processuella tvångsmedel. Flera remissinstanser har också framfört krav på ökad utbildning för ordningsvakter i detta hänseende. Dessa utbildningskrav torde bli tillgodosedda genom det initiativ till sådan utbildning som RPS har tagit enligt vad styrelsen uppgett i sin framställning.

Med hänsyn härtill och till att beslagen i samtliga fall avses komma under polismyndighets eller åklagares prövning utan tidsutdräkt anser jag att den

föreslagna ändringen inte medför någon risk för rättssäkerheten. Jag förordar därför att ordningsvakt ges rätt att företa beslag av rusdrycker i den omfattning som har föreslagits i departementspromemorian.

I promemorian föreslås att ordningsvakt som verkställt beslag skall åläggas att skyndsamt göra anmälan härom och överlämna den beslagtagna egendomen till polismyndigheten. Jag godtar förslaget även i denna del med en formell justering av den föreslagna lagtexten.

Ett par remissinstanser har tagit upp frågan om kostnaderna för omhändertagandet och överlämnandet av beslagtagna rusdrycker. I anledning härav vill jag framhålla att i dessa fall liksom i fråga om bevakning och transport av person som har omhändertagits av ordningsvakt den allmänna principen bör gälla att direkta kostnader för rent polisiär verksamhet i första hand skall belasta statsverket och inte enskild. Polisen bör därför själv se till att beslagtagna egendom kommer polismyndigheten tillhanda. Först om detta inte är praktiskt genomförbart blir det ordningsvaktens sak att ombesörja transporten. Hur detta skall gå till får i det enskilda fallet avgöras av polismyndigheten. Den föreslagna lagtextens krav på att överlämnandet skall ske "skyndsamt" får tolkas med hänsyn till ordningsvaktens tjänstgöringsförhållanden och övriga lokalt betingade förhållanden, däribland möjligheterna till en betryggande förvaring av den beslagtagna egendomen.

Av det sagda framgår att merkostnader för enskilda kan antas uppstå bara i ett fåtal fall och då med obetydliga belopp. Särskilda regler om ersättning för sådana kostnader behövs därför inte.

Berörda myndigheter bör ha någon tid på sig för att förbereda övergången till det nya systemet. Jag föreslår därför att den nu förordade ändringen i förverkandelagen får träda i kraft den 1 juli 1971.

Hemställan

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag om ändring i lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.*

Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.¹

Jag hemställer, att lagrådets yttrande över lagförslaget inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

¹ Bilagan, som frånsett en redaktionell ändring är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har uteslutits här.

Bilaga 1

(Departementspromemorians förslag)

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.¹

Angående beslag — — — — — hos polismyndigheten.

5. I fråga om rusdrycker, som i strid mot gällande bestämmelser medförts vid offentlig tillställning, äger ordningsvakt som vid tillställningen utövar polisverksamhet med stöd av förordnande enligt 93 § polisinstruktionen (1956: 686) samma rätt att taga egendomen i beslag som enligt rättegångsbalken tillkommer polisman.

Ordningsvakt, som verkställt sådant beslag, skall skyndsamt göra anmälan härom till polismyndigheten och till denna överlämna den beslagtagna egendomen.

Denna lag träder i kraft den

¹ Senaste lydelse 1968: 197.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 5 november 1970.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet REGNER,
regeringsrådet MARTENIUS,
justitierådet BERNHARD,
justitierådet HESSER.

Enligt lagrådet den 2 november 1970 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 oktober 1970, hade Kungl. Maj:t förordnat, att enligt 87 § regeringsformen lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.*

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av kammaråklagaren Torsten Jonsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 6 november 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till *lag om ändring i lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.*

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat förslaget utan erinran, och hemställer, att Kungl. Maj:t, efter viss redaktionell ändring, genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslaget.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gunnel Anderson